

BAB I

BUBUKA

1.1 Kasang Tukang Panalungtikan

Dina waktu komunikasi, basa dipaké pikeun nepikeun rasa, pikiran, jeung kahayang. Élmu ngeunaan kabasaan jadi hal anu ngirut, lantaran masarakat teu bisa leupas tina ngagunakeun basa (Hakim, 2014). Gambaran nyata tina kedaling komunikasi téh nyaéta kalimah. Nurutkeun Sundari, (2017, kc. 52) sintaksis ngulik ngeunaan struktur kecap, frasa, jeung klausa nu boga pangaruhna kana harti. Sintaksis ja di peran nu penting dina paélmuan kabasaan nyaéta tata kalimah (Setyadi, 2017, kc. 187). Disawang tina jihat sintaksis, kalimah diwangun ku unsur-unsur fungsional saperti jejer, caritaan, udagan, panglengkép, jeung keterangan. Jejer, caritaan, udagan, panglengkép kaasup kana bagian galeuh kalimah. Ari keterangan kaasup kana panambah kalimah (Sudaryat, 2009, kc. 183-203).

Ieu panalungtikan museur kana salah sahiji unsur fungsional kalimah nyaéta fungsi keterangan. Ngulik perkara unsur fungsional kaasup fungsi keterangan, bisa disawang tina kategori jeung peran. Ari sababna fungsi kategori jeung peran téh mangrupa unsur fungsional anu pakait tur silih lengkepan.

Nurutkeun Sudaryat, spk., (2013, kc. 195) fungsi keterangan téh aya dina kalimah salancar jembar. Kalimah salancar jembar mangrupa kalimah salancar anu diwangun ku hiji bagian galeuh ditambah bagian panambah. Ieu kalimah diwangun ku hiji J+C, ditambah ku keterangan, boh dibarengan udagan jeung panglengkép boh henteu. Contona waé, dina ngabédakeun antara jejer, caritaan, udagan, panglengkép, keterangan, sarta harti keterangan éta sorangan.

Fungsi keterangan kapanggih dina ragam basa Sunda lisan boh basa Sunda tulis. Dina ragam basa Sunda tulis fungsi keterangan kapanggih diantarana waé dina novél *Béntang Pasantréñ* karya Usép Romli H.M. Kabuktian dina novél *Béntang Pasantréñ* Karya H.M. Romli, Usép (2006, kc.12) aya kalimah “Nepi ka teu karasa nimat poé Jumaah nu mangrupa *sayyidil ayam téh*”. Dina kalimah

“Nepi ka teu karasa nimat poé Jumaah nu mangrupa *sayyidil ayam téh*” leuwih ti dua pola. Tina conto fungsi keterangan di luhur yén unsur-*nepi ka* teu karasa dina kecap *nepi ka téh* mangrupa keterangan akibat. Ku kituna, éta fungsi keterangan disebut keterangan akibat sabab nuduhkeun panyabab atawa alesan pikeun lumangsungna kaayaan.

Nurutkeun Sudaryat (2014, kc.151) dina Struktur Bahasa Sunda yén dina keterangan gabungan sakurang-kurangna aya genep pola gabungan nu keteranganana ngawengku, hareupeun+hareup, hareup+tengah, hareup+tukang, tengah+tengah, tengah+tukang jeung tukang+tukang. (1) Keterangan di hareupeun + di hareup Klaus, keterangan dina hiji klaus bisa jumlahna dua keterangan. kadua keterangan ieu bisa posisina di hareup klaus. (2) Keterangan di hareupeun + di tengah klaus, keterangan dina hiji klaus nu jumlahna dua, salian ti posisi di hareup jeung hareup klaus, aya ogé di hareup jeung tengah klaus. (3) Keterangan di hareupeun + di tukangeun klaus, keterangan dina klaus nu jumlahna dua bisa nyicingan posisi di hareup jeung di tukang klaus. (4) Keterangan di tengah + di tengah klaus, keterangan dina klaus anu jumlahna dua, ieu keterangan duanana bisa nyicingan posisina di tengah klaus. (5) Keterangan di tengah + di tukangeun klaus, keterangan dina klaus anu jumlahna dua bisa nyicingan posisi di tengah jeung di tukang klaus. (6) Keterangan di tukangeun + di tukangeun klaus, keterangan dina klaus anu jumlahna dua, dua keterangan éta nyicingan posisi di tukang klaus.

Ieu panalungtikan aya patalina jeung salah sahiji widang tata kalimah (sintaksis) nya éta fungsi keterangan. Nurutkeun Sudaryat (dina Sumarni, 2016, kc. 38) struktur basa Sunda mangrupa organisasi unsur-unsur basa nu ngabogaan pola nu tangtu nu sifatna linear atawa sintagmatis. Sanajan panalungtikan ngeunaan tata kalimah (sintaksis) kaitung réa, tapi nepi ka ayeuna can loba kapanggih panalungtikan ngeunaan fungsi keterangan. Sarta can jelas boh runtulan strukturalna, boh runtulan semantikna. Jeung kurangna hasil panalungtikan ngeunaan fungsi keterangan hususna fungsi keterangan dina novél. Hal ieu anu ngahudangkeun ayana panalungtikan ngeunaan fungsi keterangan dina novél Béntang Pasantré Karya Usép Romli H.M secara husus.

Dina ieu panalungtikan maké pamarekan analisis struktural jeung semantik. Analisis struktural pikeun mesék hal-hal ngeunaan struktur tina éta fungsi keterangan, sedengkeun analisis semantik pikeun péso anu dipaké dina mesék tina harti anu aya dina fungsi keterangan.

Panalungtikan saacanna kungsi dilaksanakeun ku Paridah (2010) “Wangun Keterangan dina Novél Payung Butut Karya Ahmad Bakri pikeun Bahan Pangajaran Basa Sunda di Kelas XI SMA. Aya ogé “*Realisasi Kategorial dan Semantis Fungsi Keterangan dalam Bahasa Indonesia*” ku Kesuma (2005). Panalungtikan ieu ngangkat fungsi keterangan kusabab di basa Sunda can kungsi loba nu ngaguar fungsi keterangan sacara gembleng, lobana ngaguar ngeunaan fungsi sintaksis henteu difokuskeun kana fungsi kateranganna. Bédana, panalungtikan nu dilaksanakeun ku Paridah nyaéta leuwih museur kana wangu keterangan, sedengkeun nu rék ditalungtik mah nyaéta leuwih museur kana fungsi keterangan.

Dumasar kana keterangan di luhur, panalungtikan fungsi keterangan perlu diayakeun. Ku kituna, ieu panalungtikan kudu dilaksanakeun kalayan judul “Fungsi Keterangan dina *Novél Béntang Pasantré*n Karya Usép Romli H.M Ulikan Struktur jeung Semantik”.

1.2 Rumusan Masalah

Dumasar kana kasang tukang masalah di luhur, ulikan perkara fungsi keterangan bisa dititénan tina rupa-rupa widang saperti distribusina, wangu, warnana, jeung hartina. Ulikan distribusi, wangu, jeung warna mangrupa ulikan struktur, sedengkeun harti tina fungsi keterangan mangrupa ulikan semantik. Ieu ulikan téh tu bisa leupas tina keterangan nu ditangtukeun. Ku kituna, dina medar fungsi keterangan bakal kasabit-sabit ogé sintaksisna.

Dumasar kana idéntifikasi masalah di luhur, masalah anu ditalungtik perlu dirumuskeun dina wangu pananya. Ku kituna, rumusan masalah dina ieu panalungtikan perlu diwincik dina wangu patalékan saperti ieu di handap:

- 1) Kumaha distribusi keterangan dina novél *Béntang Pasantré*n?
- 2) Kumaha wangu keterangan dina novél *Béntang Pasantré*n?
- 3) Kumaha warna keterangan dina novél *Béntang Pasantré*n?

- 4) Kumaha harti keterangan dina novél *Béntang Pasantréñ*?

1.3 Tujuan Panalungtikan

1.3.1 Tujuan Umum

Ieu panalungtikan miboga tujuan anu luyu jeung rumusan masalah nu geus dipedar, nyaéta mikanyaho jeung ngadéskripsikeun struktur fungsi keterangan dina novél *Béntang Pasantréñ* karya Usép Romli H.M.

1.3.2 Tujuan Husus

Tujuan husus dina ieu panalungtikan, nyaéta pikeun mikanyaho jeung ngadéskripsikeun fungsi keterangan dina opat hal, nyaéta:

- 1) distribusi keterangan dina novél *Béntang Pasantréñ*;
- 2) wangun keterangan dina novél *Béntang Pasantréñ*;
- 3) warna keterangan dina novél *Béntang Pasantréñ*; jeung
- 4) harti keterangan dina novél *Béntang Pasantréñ*.

1.4 Mangpaat Panalungtikan

1.4.1 Mangpaat Tioritis

Sacara tioritis, ieu panalungtikan dipiharep bisa méré informasi jeung pangaweruh anu leuwih dina widang struktur basa sarta bisa ngeuyeuban paélmuan tatabasa Sunda anu patalina jeung funsgsi keterangan hususna dina wujud fungsi keterangan nu aya dina salah sahiji karya sastra nyaéta novél.

1.4.2 Mangpaat Praktis

Sacara praktis ieu panalungtikan dipiharep ngabogaan mangpaat, di antarana waé:

- 1) pikeun anu nalungtik, bisa dipaké ngeuyeuban pangaweruh jeung wawasan dina ngagunakeun fungsi keterangan anu luyu jeung pola nu geus ditangtukeun;
- 2) pikeun nu maca, bisa dipaké ngalengkepan tur ngabeungharan panalungtikan ngeunaan wangun, warna, harti, jeung distribusi dina fungsi keterangan, sarta
- 3) pikeun pangajaran bisa dijadikeun sumber bahan ajar keur guru jeung siswa dina pangajaran basa Sunda.

1.5 Raraga Nulis

Ieu panalungtikan disusun dina karya tulis anu ngawengku lima bab, anu rangkay tulisanana saperti:

Dina Bab 1 Bubuka, eusina medar kasang tukang masalah anu ditalungtik, rumusan masalah, tujuan panalungtikan (tujuan umum jeung tujuan husus), mangpaat panalungtikan (anu ngawengku mangpaat tioritis jeung mangpaat praktis), sarta raraga tulisan dina ieu skripsi.

Dina Bab II Tatapakan Tioritis, eusina medar rupaning ulikan tiori, panalungtikan saméméhna sarta kalungguhan tioritis (anu ngawengku raraga mikir), wangenan fungsi keterangan, jeung unsur-unsur basa séjénna nu aya patalina.

Dina Bab III Métode Panalungtikan, eusina medar ngeunaan desain panalungtikan (anu ngawengku pamarekan, métode, jeung galur panalungtikan), sumber data anu digunakeun dina panalungtikan, ngumpulkeun data boh instrumén, téhnik jeung léngkah-léngkahna, sastra analisis data.

Dina Bab IV Hasil Panalungtikan jeung Pedaran, eusina medar ngeunaan hasil analisis data panalungtikan sarta pedaran eusi panalungtikan.

Dina Bab V Kacindekan jeung Saran, eusina ngeunaan kacindekan tina hasil panalungtikan jeung saran hasil panalungtikan.